

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Polemica

Burghaber, Adam

Fribvrgi Helvetiorvm, 1678

IX. An Spiritus sanctus sit Deus: & à Patre Filioque procedat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72462)

næ, est Filius DEI Naturalis, per æternam scilicet generationem; cum neque natura illa humana habeat aliud suppositum præter Filium DEI Naturalem: neque illud suppositum ex eo, quod terminet naturam humanam, desinat esse Filius DEI Naturalis. Sin verò reduplicetur natura, ut sensus sit, Christus secundum naturam humanam est Filius Dei naturalis, ita ut humanitas spectet ad hunc Conceptum Filij, tunc controversum est inter Recentiores, an Christus, quia homo, dicendus sit Filius DEI naturalis? Negat post nonnullos Card. de Lugo de Incarnat. D. 31. n. 21. Affirmat cum pluribus alijs Arriaga ibid. de Incarnat. D. 45. Sect. 2. Subst. 2. ponens in Christo duas Filiationes naturales; unam æternam ratione æternæ Processionis: alteram temporalem ratione Incarnationis fundatam in unione hypostatica, & de cuius conceptu sit ipsa Humanitas; ita ut concretum ex Humanitate & Personalitate Verbi importet novam istam ac distinctivam Filiationem. Fundamentum hujus doctrinæ, quam amplectimur, est; quia Christus ut homo est hæres Regni. Ergo & Filius; siquidem hæc duo sunt inseparabiliter connexa; non autem est filius adoptivus, cum non sit extraneus, sed conjunctus Deo. Ergo erit naturalis (quia conjunctio illa seu processio est primum ac distinctivum filij naturalis ab adoptivo) & quidem respectu totius SS. Trinitatis, quia intuitu hujus est hæres, & ab illa Sanctificatur efficienter, atque cum eadem tota SS. Trinitate saltem mediata conjungitur.

XXIV. Non obstat Concilium Toletanum II. in confessione Fidei, & D. Thomas 3. part. q. 32. art. 3. Nam loquitur tam illud, quam iste solum de ipsa Persona; quæ est unita humanitati, dum ambo asserunt; eam non posse dici filium Spiritus Sancti, aut totius SS. Trinitatis: de humanitate autem seu reduplicazione illa Christi, in quantum homo est, nihil decernunt; sicuti nec Concilium Francofurtense, nec Hadrianus Papa de ejdem reflexionibus quicquam egerunt; sed, ut diximus, solum de ipsa increata persona Verbi: non verò de Filiatione ab humanitate proveniente. Dicant nunc Novatores, quid in hac Catholicorum doctrina commune sit cum errore Felicis Urgelitani & Elipandi? & si ostendere nihil possunt; erubescant & omittant calumnias suas.

CONTROVERSIA IX.

*AN SPIRITUS SANCTUS SIT
verus Deus: Et à Patre Filioque simul
procedat?*

Spiritum Sanctum esse verum Deum Equalem Patri ac Filio; negaverunt ejdem hæretici, qui Christi Divinitatem negare ausi fuerunt. De Eiusdem S. Spiritus Processione acerrimam litem sæpe fuit, atque etiamnum est inter Ecclesiam Latinam & Græcam. Ut igitur Catholicam doctrinam rite percipiamus, omnemque opinionem non-Sanctam de Sancto Spiritu amoveamus. Sit

✠:o: IHS. :o: ✠
✠:o: ✠

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. **D**octrina prima. Spiritus Sanctus est Verus DEUS. Ita omnes Catholici. Probatur i. ex Sac. Scriptura i. Act. 5. v. 3. hæc habentur: *Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit Satanas cor tuum mentiri re Spiritui Sancto: non es mentuus hominibus, sed Deo.* Ergo Spiritus S. est Deus, ut ex hoc loco D. Athanas. lib. de communi Essentia Divinitatis Patris & Filij ostendit. & D. Gregor. Nazian. orat. 5. de Theol. aliisque Patres communiter. i. ad Corinth. 3. v. 16. *nescitis, inquit Apostolus, quia Dei templum estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Dominus. Templum enim Dei Sanctum est, quod vos estis.* Et cap. 6. v. 19. *An nescitis quoniam membra vestra Templum sunt Spiritus Sancti qui in nobis est; & subjungit mox v. 20. glorificate & portate Deum in corpore vestro, quem Deum? quærit S. August. Epist. 66. nisi Spiritum Sanctum, cujus corpora vestra dixerat esse templum: nec verò ulla creatura in nobis tanquam in templo habitat; alioquin dicit, inquit Athan. in Dialog. de Trinit. contra Anomios, ubi tandem in script. dicitur Propheta vel Apostolus vel in genere homo quispiam templum Angeli vel ulius rei create? i. Joan. 5. v. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres Unum sunt.* Unde sic argui potest: Qui habet unam eandemque Naturam cum Patre & Filio, Deus est. Spiritus S. juxta prædicta verba habet unam eandemque Naturam cum Patre & Filio. Ergo Deus est.*

II. Probatur 2. ex communi sensu Cathol. & testimonio PP. qui inprimis disertis verbis passim asserunt, Spiritum S. esse Deum æquæ ac Patrem & Filium. Deinde plerique illorum integris libris Divinitatem Spiritus S. expresse defenderunt, ut Athanas. Basilius; Nazianzenus, Cyrillus Alexandrin. Hilarius, August. &c. Demum summam esse impietatem censent, non credere, Spiritum Sanctum esse Deum, & ijs, qui id non credunt, gravissimis penis maledicunt; qui, inquit Athanasius Epist. ad Serapion. *Spiritum S. ad creaturas detrahit, impius est, & sine Deo, & infideli deterior, & quidvis potius, quam Christianus.* Similia habent Nazianzenus, Basilius & alij.

III. Probatur 3. ex eo, quod Spiritui S. adferbantur opera Dei v. g. create: psal. 103. v. 30. *Sanctificare* i. ad Corinth. 6. v. 15. *Suscitare à mortuis* ad Rom. 8. v. 11. *esse ubique Sapient.* i. v. 7. *Justificatio* i. ad Corinth. 6. v. 11. *Gubernare Ecclesiam* ex principali quadam potestate, sicut Pater & Filius Act. 20. v. 28. ibidem cap. 13. v. 2. rursus cap. 15. v. 28. *Distribuere dona spiritualia in Ecclesia* i. ad Corinth. 12. v. 11. demum Sacramenta non conferrentur in Nomine Spiritus Sancti, nisi Deus esset; uti tamen sit v. g. in Baptismo ex jussu Christi Math. ult. v. 19. *Baptizantes eos in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.*

IV. *Doctrina secunda.* Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio simul. Ita quoque Catholici omnes. Et quidem à Patre procedere, ultro admittunt Græci, habeturque Joan. 15. v. 26. *Spiritus, qui à Patre procedit.* Eundem à Filio procedere, licet

re, licet Sac. Scriptura non ita claris terminis proponat, tamen ea fundamenta ponit, ex quibus efficaciter deduci queat. Probatum itaq; 1. Joan. 16. v. 7. ait Christus: *Expedit vobis, ut ego vadam; si enim non abiero Paraclitus non veniet: si autem abiero, mittam eum ad vos.* Et deinde v. 13. & seq. cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à semetipso, sed quaecunque audiet, loquetur, & ea, quae ventura sunt, annuntiabit vobis; ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis, omnia quaecunque habet Pater, mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Unde sic argumentamur: Si Spiritus Sanctus Scientiam accepit à Filio, & ab ipso missus est in mundum, tunc ab eo substantialiter processit. Sed verum est autecedens. Ergo & consequens Minor patet ex adductis locis Sac. Scripturae: Sequela Majoris probatur quoad primam partem. In Divinis Scientia Dei re ipsa eadem est, quae Essentia Dei, & impossibile est, ut una Persona divina ab altera habeat vel accipiat Scientiam, nisi ab eadem etiam habeat Essentiam, adeoque ab ista procedat. Probatum quoad alteram partem in divinis nulla Persona proprie mittitur, nisi ab ea, à qua procedit, ut habet S. August. lib. 4. de Trinit. cap. 2. Quapropter nec Filius Spiritum Sanctum mittere potuisset, nisi ab eodem procederet. Ad Rom. 8. v. 9. Spiritus S. vocatur Spiritus Christi, quod repetitur ad Hebraeos 1. v. 10. & ad Gal. 4. v. 6. Unde sic arguimus: Spiritus Sanctus vocatur in Sacra Scriptura frequenter Spiritus Patris, quia ille ab hoc procedit. Ergo etiam locis adductis vocatur Spiritus Christi, quia ille ab isto quoque procedit. Plura loca Sac. Scripturae refert & expendit Valentia in 1. P. Q. 10. Disp. 2. Punct. 2. & alij Theologi.

V. Probatum 2. ex Concilijs & PP. quorum testimonia fuse adducit cit. Auctor. & post ipsum Tanner in 1. P. D. 4. Q. 4. dub. 5. Sufficit nobis Symbolum Nicenum, prout dudum ante annos scilicet plusquam quingentos ob Graeci palam jam grassantis schismatis detestationem publice in tota Ecclesia Latina decantari cepit: his verbis: *Credo in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit.* Item Symbolum D. Athanasij ab universa quoque Ecclesia recitari solitum, in quo haec habentur: *Spiritus S. à Patre & Filio non factus nec genitus, sed procedens; hac autem additione fuisse idem Symbolum depravatum, tam perspicua est calumnia Graecorum, quam parum ullo indicio antiquioris exemplaris eam comprobare possunt. An non etiam alij PP. Latini id ipsum aperte docent? v. g. August. lib. 15. de Trinit. cap. 5. sic scribit: Sicut habet Pater in semetipso, ut de ipso procedat Filius, sic dedit Filio, ut de ipso procedat Spiritus Sanctus.* Cur ergo Athanasius, non Augustinus fuerit depravatus, cum idem uterque doceant? videantur cit: Auctores.

VI. Probatum 3. Ratione: Quod procedit ex mutuo amore duorum, id ab utroque procedit amante. Atqui Spiritus Sanctus procedit ex mutuo amore duorum, scilicet Patris & Filij. Ergo ab utroque amante, Patre videlicet & Filio procedit. Major patet; quia non est ratio, cur potius ab uno quam ab altero procedat, cum aequalis sit utriusque amor aequè fervens & vehemens. Minor probatur ex communi Doctrina Patrum, quod Spiritus Sanctus sit terminus di-

vini amoris, sicut Filius est Terminus divinae Intellectionis, & ideo vocatur Spiritus, quasi Anhelitus; Amor enim metaphoricè dicitur Spiratio; quia sicuti halitus ex corde hominis procedit, ita amor ex voluntate in objectum tendit, & illud quasi efflat; Amor autem seu Anhelitus iste necessariò est inter duos, nempe in proposito inter Patrem & Filium, à quorum foecunda Voluntate divina, quae in utroque exigit esse, procedit Spiritus Sanctus. Unde confirmatur haec probatio 1. Pater spirat, quia habet voluntatem foecundam, seu vim spirandi. Sed hanc eandem etiam habet Filius, antequam producat Spiritus Sanctus. Ergo Spiritus Sanctus non tantum à Patre, sed etiam à Filio producit. Confirmatur 2. De vi Spirativa eodem modo loquendum est, ac de creativa. Sed haec communicatur Filio prius quam Patet creet. Ergo & illa. Ergo sicut Filius accepta vi creativa cum Patre creat, ita accepta vi spirativa cum eodem spirat. Ergo tam ab hoc, quam ab illo procedit Spiritus Sanctus.

VII. Hinc breviter deducitur 1. Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere tanquam ab uno Principio Spirandi. Ita definitur in Concilio Lugdunensi, & refertur in Capitulo unico de summa Trinit. in 6. per verba haec: *Fideli ac devota professione fateamur, quod Spiritus Sanctus eternaliter à Patre & Filio non tanquam principis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed una spiratione procedit;* Id quod ratione sic suadet. Potentia spirativa includit volitionem & Relationem spiratoris. Sed haec est eadem in Patre & Filio. Ergo est eadem utriusque potentia & principium spirandi.

VIII. Deducitur 2. Spiritum Sanctum, ut est talis Persona, postulare à duobus procedere, in quibus existat virtus Spirativa; quia Spiritus S. de facto procedit à Patre & Filio, ut est amor, ut nexus, ut vinculum utriusque; sic enim loquuntur SS. PP. August. Lib. 6. de Trinit. cap. 5. Hieron. Bernard. & alij apud Vaquez de Trinit. D. 1. cap. 1. Ergo petit connaturaliter procedere à duabus personis invicem amantibus.

IX. Deducitur 3. Si Spiritus S. per hypothesein impossibilem non procederet à Filio; sed à Solo Patre, tunc à Filio non distinctum in, ut contra Scortistas communiter docent caeteri Theologi ex recepto illo axiomate: *Omnia in divinis sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio.* Atqui nulla tunc obviaret Relationis oppositio inter Filium & Spiritum Sanctum; quia unus alterum non produceret. Ergo &c.

X. Dicunt contra ultimum corollarium. De facto datur distinctio realis in divinis sine oppositione Relativa. Nam Paternitas & Filiatio de facto distinguuntur realiter à Spiritu Sancto, & tamen non opponuntur ei relative; etenim opponitur sic eidem solum spiratio activa, & in concreto Spirator. Respon. Filiationem etiam, prout distinctam à spiratione activa, opponi Processioni Spiritus Sancti, sed mediate solum & implicite; quia Filiatio, licet non sit Spiratio activa, est tamen hujus receptio actualis. Atqui Spiritui Sancto opponitur Spiratio activa. Ergo & receptio ejusdem; quippe nequit receptio spirationis activae esse in eo, cui repugnat esse spiratorem. Cum ergo Filiatio, quae de facto est, sit acceptio Spirationis activae, clarum est, saltem

rem mediatè eam opponi Spiritui Sancto. Sed de hoc Scholastici.

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

XI.

Error primus est. Non solum veterum haereticorum, qui Filium negarunt esse Deum, sed etiam aliorum ex Arianiis, qui, cum Filium denique faterentur Patri esse consubstantialem, contendebant tamen, Spiritum Sanctum non Deum, sed Filij creaturam esse, quod etiam senserunt Macedonius & Eunomius; unde vox Ariatorum, Eunomianorum, & Macedonianorum erat, Spiritum Sanctum non verum, sed peregrinum & adscriptitium Deum esse, ut refert Greg. Nazian. Orat. 5. de Theol. Valentinus somniavit, Spiritum Sanctum esse Angelum quendam, quod somnium etiam placuit Serveto, quibus haereticis videtur aliquoties consentire Erasmus in praefatione ad Libros Hilarii ita scribens: *audemus Spiritum S. Deum appellare, quod veteres non sunt ausi.* Loci Sacrae Scripturae, quibus male intellectis videntur in hanc falsitatem inducti, sunt praecipue isti.

XII. Primus. Ad Rom. 8. v. 22. dicitur: *Spiritus S. postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Secundus Joan. 17. v. 3. Christus non addidit aliquid de Spiritu S. quando dixit: *haec est vita aeterna, ut cognoscant Te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Tertius. Amos 4. juxta LXX. Interp. v. 13. dicitur: *Ego Dominus formans tonitru & creans Spiritum.* Quartus. Nomen Spiritus non reperitur in veteri Testamento, vel si repèriatur, non Deum, sed creaturam significat. Quintus. Greg. Nazianz. de Theol. loquens Orat. 5. de Spiritu S. ait: *nostri sapientes existimant illum partim Vim quandam & facultatem, partim Creaturam, partim Deum &c.*

XIII. Errorem istum abunde rejecimus supra Doctr. 1. quibus solum addimus D. Basilij testimonium lib. 2. contra Eunom. ita se habet: *ne minem in hunc usq. diem audivimus, qui Spiritum Sanctum creaturam appellasset.* Et lib. 3. contra eundem, quomodo, inquit, non manifesta impietatis est dicere, Spiritum Sanctum esse Deitatis expertem.

XIV. Respon. ad 1. Spiritum Sanctum postulare pro nobis non formaliter, sed causaliter & esse aetivè, quatenus adjuvat infirmitatem nostram; sicut ait Apostolus ibidem, ut sciamus, quid nobis postulandum sit, & id postulemus, quemadmodum oportet. Hanc etiam ratione dixit ad Gal. 4. v. 5. *Misit Deus Spiritum Filij sui in corda nostra clamantem, Abba Pater;* scilicet quia excitat corda, ut id clamant.

XV. Ad 2. cum Basilio lib. 5. contra Eunomium. Spiritum Sanctum in illo ipso vero Deo, qui est Pater & Filius, includi; unde Gregorius Nazianzenus Orat. 5. de Theol. *Colamus, inquit, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum Sanctum tres proprietates unam divinitatem nec gloria nec honore nec essentia nec regno divisam. Quisquis aliter sentit, nec Luciferum exorientem videat, ut cum Scriptura loquar, nec caelestis splendoris gloriam.*

XVI. Ad 3. cum D. Athanas. in Epist. ad Serapionem, & alijs, Sermonem ibi esse de vento, non de Spiritu Sancto; quippe fatendum, nomen Spiritus significare aliquando ventum, aërem, solem &c. sed hoc non impedit, quominus etiam Spiritum significet, ut advertit quoque ipse Gerhard. in sua Hægoge fol. 313.

XVII. Ad 4. falsum esse, non reperiri in veteri Testamento, & non significare Deum. Nam Genes. 1. v. 2. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquas,* ubi hebraica phrasis habet Elohim, id est, Spiritus Deorum; qui à Patre & Filio procedit. Isaia cap. 11. v. 2. dicitur: *Spiritus Domini,* ubi secundum hebraeos Tetragrammaton reperitur, & Adonai. Nec dici potest, Elohim non significare Deum; etenim Gen. 1. v. 1. ubi habetur, creavit Deus caelum & terram, dicitur Elohim.

XVIII. Ad 5. à D. Greg. Nazianz. in cit. loco Sapientes nominari non Patres aliquos orthodoxos, & in in Ecclesia probatos, sed quosunque Christianam fidem professentes, etiam si haeretici sint; quemadmodum revera illi fuerunt, quorum aliquas hujusmodi de Spiritu Sancto opiniones refert. Videri potest Valentia Tom. 1. D. 2. Q. 1. punct. 1. §. 25. Ex dictis patet, Erasmus nec verè nec sobriè scripsisse, veteres non ausos fuisse, Spiritum Sanctum appellare Deum.

XIX. Error secundus est Graecorum, Spiritum Sanctum non procedere à Filio, sed à solo Patre. Propugnator hujus erroris post alios accerrimus fuit Michael Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus sub annum Christi 1054. adeo ut Constantini Monomachi Imperatoris favore fretus Leonem IX. Romanum Pontificem cum suis excommunicatum esse proclamare fuerit ausus, & sic error iste in Ecclesia Graeca à quingentis amplius annis communi & aperto jam Schismate viguerit, ut videtur est apud Baron, Anno Christi 857. Valentiam Q. 1. cit. punct. 2. Tanner. Tom. 1. D. 4. Q. 4. Dub. 5. Bellarmin. lib. 2. de Christo cap. 21. & alios. Nam licet Graeci & hunc, & alios errores saepe damnarint, semper tamen, quæ hominum est inconstancia, ad vomitum redeuntes illum receperunt, his maxime argumentis nixi:

XX. Primum: Sac. Scriptura nunquam asserit, Spiritum S. à Filio procedere, sed profus contrarium insinuat, quod à solo Patre procedat; quia ejus solius mentionem facit Joan. 15. v. 26. *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Non suffragatur Adversarijs Tò *mittam eum ad vos;* Joan. 16. v. 16. etenim aliàs Filius etiam procederet à Spiritu Sancto; quia Isaï 48. v. 16. dicitur, *Dominus Deus misit me & Spiritus ejus;* item Tò *de meo accipiet.* ibidem v. 14. tum quia ibi loquitur tantum in futuro, tum quia ibi fit tantum mentio de Scientia.

XXI. Secundum. In 4. Concilijs generalibus nulla penitus fit mentio de illa processione. Nam 1. In Niceno congregato contra Arium agitur solum contra istum negantem Christi Divinitatem sub Sylvestro Papa II. In 2. Constantinopolitano tractatur contra Macedonium negantem divinitatem Spiritus Sancti sub Damaso Papa. 3. In Ephesino decernitur contra Nestorium asserentem duas in Christo esse personas sub Coelestino Papa. 4. In Chalcedonenſi definitur contra Euty-

chen

then & Dioscorum affirmantes in Christo esse unicam Naturam sub Leone III. Papa.

XXII. *Tertium.* Additio illa (*Filioque*) non habetur in Codicibus græcis. Deinde in 3. Concilio generali fuit prohibita. Insuper Leo 3. curavit, Symbolum Constantino inscribi in argentea lamina sine illa additione, quæ tamen ante annos ducentos erat facta. Unde demum Romani Pontifices de fraude suspecti fuerunt, quod Symbolo Niceno hæc verba intruserint: *qui ex Patre Filioque procedit.*

XXIII. *Quartum.* Græci Patres vel expressè negarunt Spiritum Sanctum ex Filio procedere, ut Theodoretus, Theophylactus, Damascenus: vel aliter locuti dixerunt, Spiritum S. à Patre per Filium procedere; imò Photius affirmat, Ecclesiam Romanam etiam Occidentalem exceptis paucis non credidisse processionem Spiritus S. à Patre Filioque &c. Jeremias quoque Patriarcha Constantinopolitanus in Censura ad Confessionem Lutheranam scribit, quod à Synodo Nicena alijsque sequentibus definitum sit, Spiritum Sanctum à solo Patre procedere.

XXIV. Errorem hunc præter illa, quæ supra attulimus, luculenter refutat & damnat pæna, quæ illum est infecta. Nam postquam Græci Religionem in Concilio Florentino juramento firmatam haud sine levitate mutarunt, atque iterum damnarunt, Machometes Rex Turcarum, Deo Græcis irascente, & ulciscente perfidiam eorum circa processionem Spiritus S. à Patre Filioque, Constantinopolin cepit in ipsis feriis Pentecostes, & Constantino XI. Imperatore (ut à Constantino ortum cum Constantino deficeret Imperium) interfecto ingentes Nobilitatis ac vulgi strages edidit. An. 1453.

XXV. Respon. ad 1. quamvis adducto Joan. loco nulla fiat mentio Filij, non tamen negari, sed alijs locis sufficienter indicari, ut ostensum. Unde ad illum locum bene August. lib. 3. contra Maximin. c. 14. scribit, *non dici, quia à Patre solo procedit, ad excludendum Filium; sed qui à Patre procedit, ad designandum Patrem esse fontem emanationem divinarum.* Addit Beda in Dominicam Exaudi, *non dicere Filium, procedere Spiritum S. à se, sed à Patre; quia illud prius jam expresserat dicendo, mittam cum ad vos, quam explanationem tanquam communem aliorum Sac. Scripturæ Interpretum affert Tiranus in locum cit. Atque hinc generalis illa Regula est ex Sac. Scriptura: quod omne, quod de una Persona in Sanctissima Trinitate dicitur, id etiam intelligatur de altera, nisi solum in his, quæ unam personam in esse Personæ constituent, quale non est spiratio activa &c.*

XXVI. Fundamentum nostrum ex Joan. 16. non infringitur instantijs allatis. Nam Isaia 48. v. 16. innuitur solum missio Christi secundum Humanitatem ad Redemptionem generis humani à Patre, & Spiritu S. secundum interpretationem Patrum. Quando autem Joann. 16. cit. dicitur in futuro: *mittam eum*, non id fit per respectum ad Mittentem aut ad Missum, quia missio, ut sic, semper fuit, est, & erit, sed per respectum ad Apostolos, ad quos missurus erat. At verò *Tò de meo accipiet*, ponitur in futuro ad signandum, illam acceptionem esse æternam, & complectentem eminenter omnia tempora, atque ad ista accomodari posse, ut docet S. August. Tract. 91. in Joan. Licet autem mentio fi-

at solius scientiæ, tamen processio Spiritus S. à Filio rite infertur; si enim ille omnem veritatem accepit ab isto, non alio modo accepit, quam per suam processionem.

XXVII. Ad 2. Inprimis ab auctoritate negativa non valere consequentiam. Deinde à Concilio Niceno non fuisse aliquid definitum; quia nondum erat mota ulla controversia circa processionem Spiritus S. At exortis Macedonianis & Arianis, qui Spiritum S. à solo filio procedere contendebant, primum Concilium Constantinopolitanum addidisse Symbolo Niceno, *qui ex Patre procedit.* Postea subsecuto Græcorum errore, quasi Spiritus S. à solo Patre procederet, Ecclesiam adjunxisse *Filioque*; quæ additio non fuit fraudulenta, quia non inseruit tanquam verba Niceni Concilij, sed tanquam ejus supplementum, idque jure suo, quod habet in universa Concilia, sicut Princeps forum Conciliorum Scriptis, quæcunque vult, adungere potest; quo autem tempore, & à quo Pontifice illa additio facta fuerit, non constat; probabile est, non multò ante vel post annum 600. accidisse: Demum in Concilio Constantinopolitano III. approbatam & lectam fuisse epistolam Cyrilli ad Nestorium, in qua hæc verba continentur: *Spiritus appellatus est Veritas: & Veritas Christus est; unde ab ipso similiter, sicut à Patre procedit:* Item in VII. quod fuit Nicenum II. sub Adriano Papa lectum fuisse Nicenum cum hac additione, *qui ex Patre Filioque procedit.*

XXVIII. Ad 3. Negari, quod non habeatur, quia Latini in Concilio Florentino Sess. 5. & 7. prodixerunt antiquissimum exemplar, in quo erat illa additio. Quantumvis autem in illo 3. Concilio generali fuerit prohibitum, ne quid innovaretur circa Symbolum, hoc tamen solum concernit Auctoritatem non habentes; Nunquid aliquid additum fuit Symbolo Apostolorum in Symbolo Niceno, & Constantinopolitano: & huic in Chaceldontensi? Leo III. curavit Symbolum Constantino inscribi in Lamina argentea sine illa additione solum, ut remaneret Symbolum, sicut erat, & ut ei honor redderetur, ne Græci contemni se à Latinis putarent.

XXIX. Ad 4. Quosdam ex PP. non esse curandos, quia vel fuerunt tunc hæretici, ut Theodoretus Episcopus Cyri, qui ab initio fuit Nestorianus, quamvis postea resipuerit: vel Schismatici, ut Theophylactus Archiepiscopus Bulgarorum, qui in Commentario ad Caput 3. Joannis reprehendit Latinos, quod credant Spiritum Sanctum etiam procedere à Filio. Vide Bellarmin. de Scriptor. Ecclesiasticis. Cæteri explicari commode possunt; dum enim dixerunt, Spiritum S. procedere à Patre per Filium solum innuere volunt, Filium vim spirandi, hoc est, voluntatem amandi accepisse à Patre, & sic Spiritum S. duplici quasi modo à Patre procedere, uno immediatè, alterò mediatè per Filium; quod enim quis per alium facit, per se ipsum facere censetur. Quæ ex Photio & Jeremia Patriarch. Constantinop. adjecta fuerunt, apertissima sunt mendacia, & ex vano hausta, eodem recidunt. Videri potest S. Thomas in 1. P. Q. 36. Art. 3. Valent. loc. cit. Bernardinus Vetriveis in Speculo veræ Ecclesiæ à fol. 137. & alij.

XXX. Solum obiter notarim, Lutheranos & Calvinistas turpiter impingere, dum Sectæ suæ ampli-

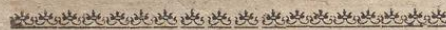
amplitudinem & antiquitatem à Græcis Schismaticis approbatam volunt. Tum quia Græci in præfenti puncto æquè à Sectarijs, ac Catholicis dissentiunt. Tum quia ad summum ceperunt primùm circa annum Christi octingentesimum. Tum quia in plerisque alijs fidei articulis iidem Græci consentiunt Catholicis, & Sectarios in numerum Sociorum ac Confratrum accipere nolunt.

CONTROVERSIA X.

AN CHRISTUS FUERIT VERUS Homo?

DE Christo ait D. Paulus ad Philipp. 2. v. 6. & 7. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem DEO, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo, hoc est, figurâ & specie externâ fuit, ut quisvis alius homo, cum tamen esset singulariter Deus-Homo, inquit Chrysof. & Theophylactus. Cum ergo de Divinitate Christi egerimus, porro de ejus Humanitate agendum. An verus fuerit Homo: & an per omnia similis nobis?*

PARS PRIOR.

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

I. *Doctrina prima.* Christus verus est homo. Ita Fides Catholica ex innumeris Sac. Script. locis; inter quos est allatus Textus D. Pauli ad Philip. 2. Et quando Christus ipse in Evangelijs passim se appellat *Filium hominis*, qui sanè debet esse homo. Singulariter autem evincitur ex Promissionibus Abrahamæ, & Patribus à Deo factis, Messiam ex eorum semine nasciturum, & Filium Virginis futurum. Hinc illud Deuteron. 8. v. 15. *Prophetam de Gente tua, & de fratribus tuis, sicut me (Legislatorem scilicet) suscitabit tibi Dominus Deus tuus; ipsum audies:* & Isaïæ 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Item ad Gal. 3. v. 16. Paulus vocat Christum *semen Abraham.* Et ad Rom. 1. v. 3. ait de eo: *factus est ei ex semine David secundum carnem; quod tamen non sic intelligendum, quasi immediatè conceptus sit ex femine David, vel Abrahamæ, aut Filiorum utriusque, sed mediatè, quatenus carnem accepit ex Virgine, quæ erat ex illorum semine. Eadem Fidei nostræ veritas speciatim declaratur in Symbolo D. Athanasij his verbis: Sed necessarium est ad æternam salutem, ut Incarnationem quoque Domini nostri JESU Christi fideliter credat. Est ergo fides recta, ut credamus & confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius Deus & homo est; Deus per substantiam Patris, ante sæcula genitus: & homo est ex substantia Matris, in sæculo natus, perfectus Deus, perfectus homo ex animâ rationali, & humana carne subsistens, &c. Quibus verbis ratio hujus veritatis assignatur. Quicunque*

habet animam rationalem, & verum corpus humanum, est verus homo. Sed Christus habet animam rationalem, & corpus humanum. Ergo est verus homo.

II. In hoc discursu Major constat ex definitione hominis, cujus tota essentia in his duabus partibus inter se unitis consistit. Minor quoad corpus, patuit ad oculum intuentibus: quoad animam verò effectus docuit; quippe habuit Christus omnes operationes, quas anima rationalis in humano corpore habere solet, locutus est, ratiocinatus est, miratus est, &c. Rursus de Corpore suo ait Christus Lucæ 24. v. 2. *Palpate & videte, quia Spiritus Carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere:* de Anima verò Matth. 26. v. 38. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Et Joan. 10. v. 15. *animam meam pono pro ovibus meis.* Advertendum verò quando Joan. 1. v. 14. dicitur: *Verbum Caro factum est,* non significari divinitatem Christi conversam in carnem, ut verba præferunt, sed carnem juxta hebraicum idioma sumi per toto homine, ut sensus sit: *Verbum Caro factum est Homo non per transmutationem, sed unionem, sicut exprimit Athanasius in Symbolo: non conversione Divinitatis in Carnem, sed assumptione Humanitatis in Deum, ut ex sequentibus magis constabit.*

III. Porro promissiones de Christo, quas diximus factas Abrahamo & Davidi jam re ipsâ esse impletas, & Messiam de facto venisse, nominatim contra Judæos probant luculenter Theologi multis argumentis in 3. P. D. Thomæ. Præclarum hujus testimonium, & quo passim utuntur SS. Patres, habetur Genes. 49. v. 10. ubi Jacob Patriarcha in benedictionibus Judæ vaticinatur: *non auferetur Sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium;* constat autem ex historicis manifestè, circa tempus adventus Christi ablatum fuisse ex integro sceptrum de Juda, (quæ Tribus primò per Davidem acceperat principatum) & translatum in Herodem alienigenam, neque ullus tunc potest excogitari, quàm Christus, quem nos agnoscimus. Dixi contra Judæos. Nam contra Gentiles nullam Scripturam tanquam Verbum Dei admittentes non potest aliter probari, quam reddendo eam veritatem evidenter credibilem per generalia fidei nostræ motiva, & nominatim per Christi aliorumque miracula in Confirmationem hujus mysterij facta, uti Christus ipse innuit Joan. 10. v. 25. *Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me;* nempe tam apud eos, qui ea vident, quàm qui ea audiunt, & fide salutem historicâ percipiunt. Contra hæreticos verò unicus ille Locus Joan. 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis,* adeo clarus est pro ea veritate & Incarnationis existentia, ut superfluum sit, alia, quæ innumera sunt, testimonia referre.

IV. *Doctrina secunda.* Unio Verbi cum Humanitate facta est in Persona Verbi seu Supposito, ita ut licet duæ sint Naturæ in Christo, tamen unica tantum sit Persona, propter unicam Subsistentiam, quæ utramque Naturam terminat. Ita omnes Catholici. Supponendum ex Philosophia, hominem componi ex octo partibus; Metaphysicis seu gradibus Entitativis inter se subordinatis; quorum quinque sunt essentielles, scilicet. Ens, Substantiâ, Corpus vivens, Animal, Rationale: tres complentes ac perfectientes Essentiam.

i. Est